

JOSÉ IGNACIO GONZÁLEZ FAUS

Barcelona, Catalunya

Contextos

Diuen que avui vivim a l'era de la comunicació. Però també és un tòpic repetit la manca de comunicació dels nostres dies: incomunicació entre la parella, incomunicació entre pares i fills, entre els membres d'un família tots en silenci al voltant de la tele (quan no es barallen per veure aquest programa o l'altre), incomunicació fins i tot entre els amics, cadascun amb els seus auriculars i escoltant la seva música particular...

Tot i que aquest raonament es pot matisar, com a mínim ens mostra que no és pas comunicació tot el que en porta l'etiqueta. El meu correu electrònic m'obre algunes possibilitats de comunicació, potser no més intensa però sí més ràpida. Però cada cop que l'obro m'obliga a perdre força temps eliminant missatges amb virus (i encara sort que tinc un bon antivirus que me'ls detecta), eliminant anuncis de viatges i altres coses que ni tan sols sé què són, o esborrant correus de senyores nord-americanes que m'envien fotos seves insinuants i em diuen que estan "married but lonely" i que són de "ment oberta"... Aquests correus vénen d'un país que té fama de ser el més comunicador i el que menys comunica, en el món actual...

D'altra banda sembla que si la paraula religió té a veure amb alguna cosa, és amb la comunicació: comunicació de l'ésser humà amb Déu o comunicació de Déu a l'ésser humà (que solem nomenar revelació) per així mateix ser transmès o tornat a comunicar. Fins i tot, des d'una òptica cristiana, el significat del dogma de la Trinitat és que l'essència més íntima de Déu és ser comunicació plena, total i igualitària.

Conceptes

Darrera d'aquest mapa tan multicolor sembla que hauríem de començar aclarint què entenem per comunicació. Per dir-ho d'una manera ben senzilla parlem del *contacte entre la interioritat de dos (o més) éssers humans*.

En primer lloc això implica que les dues interioritats entren en el joc. Però, tractant-se d'éssers corporals, implica també que el contacte d'interioritats només es pugui fer a través de mitjans externs. Aquesta potser és

la font més gran de problemes i ambigüitats en la realitat de la comunicació.

La primera afirmació exclou del món de la comunicació infinitat de contactes d'un valor molt diferent: notificació, ordre, propaganda, seducció, engany... Res d'això és comunicació encara que moltes vegades ho qualifiquem així: perquè ni dóna la pròpia interioritat ni arriba de veritat a la interioritat de l'altre.

Amb la segona entenem que no només la paraula forma l'univers de la comunicació sinó que també hi ha infinitat de conductes, gestos o signes, i a vegades fins i tot silencis, que es poden convertir en vehicles de la pròpia interioritat i arribar fins a l'ànim de l'altre. A la vida hi ha ocasions en les quals, per exemple, una abraçada pot comunicar més que cent paraules.

Per descomptat, les paraules són ambigües i els gestos i els signes encara ho són més. Per això la comunicació pot ser manipulada i ho és tot sovint. Hi ha una part del nostre subconscient que, abans de cada relació, es comporta buscant com en pot treure el guany més gran, tan a nivell personal com social. En canvi, la densitat que, segons el cristianisme, té el manament de l'amor als altres com a transparència de Déu, proposa un doble ideal inassequible de comunicació: preguntar-se davant de cada interlocutor (personal o social) com el tractaria Déu, per procurar tractar-lo així. Però a més, desitjar i procurar que a l'interlocutor li aparegui al màxim aquella imatge de Déu que el constitueix i que, com tots nosaltres, té deteriorada o borrosa.

Adonem-nos que aquesta ambigüitat dels signes i les paraules és a l'origen de la paraula "castedat" (neteja), que va molt més enllà de l'absència o presència de relacions sexuals. Amb això estem volent dir que el cristianisme (i les religions en general) s'haurien de comportar sempre "castament" en el camp de la comunicació.

Així doncs: la comunicació implica: *arribar fins a l'altre; arribar fins al millor de l'altre. I tenir alguna cosa pròpia per donar o per dir quan s'arriba fins allà.*

Pretextos

Amb freqüència les religions (l'Església catòlica, per exemple) no arriba fins als éssers humans, perquè el seu

llenguatge i els seus símbols són d'altres cultures i èpoques: un esforç enorme d'inculturació en el passat (en el món platònic i aristotèlic), ara incapacita per trencar embolcalls i trasplantar continguts. El zel per conservar una tradició es converteix en obsessió per conservar les formes en les quals va quallar aquella tradició, com si per no perdre una planta el millor fos dissecar-la o congelar-la. D'aquesta manera podríem conservar-la durant segles però "ja no seria planta": perquè la vida només es conserva canviant, en una cadena de transformacions misterioses que no trenquen la identitat.

Per això l'Església (i ara no em vull referir a les altres religions, que també s'haurien d'autoexaminar en aquest punt) parla amb llenguatge d'altres èpoques i cultures, abusa de gestos ambigus -com un cert culte al Papa-, comptant amb la necessitat de mites que té la gent (amb la qual cosa, no és que la fe és faci pública sinó que es posa al nivell de la publicitat, que no és el mateix) també tendeix a parlar massa i abans de temps (el meu amic X. Alegre diu que alguns jerarques haurien d'aprendre a "callar ex cathedra"), i tendeix massa a comunicar verticalment ("perquè ho dic jo que sóc el capellà" o perquè "sóc el bisbe i tinc l'Esperit Sant"), en comptes de fer-ho horitzontalment.

Per això també l'Església, en el seu afany de comunicar, no es lliura gaire. I entenc perfectament que és molt important que el contingut no s'alteri. És molt important: però és igual d'important que el contingut es transmeti.

En canvi, la publicitat i els anomenats mitjans "de comunicació" arriben fàcilment a tots els éssers humans, però poques vegades arriben fins al millor de ningú (i en el cas de la publicitat, no hi arriben mai): confonen comunicació amb manipulació. Igual que les esglésies tendeixen a confondre la fidelitat a la seva identitat amb la incomunicació.

Propostes

En el camp religiós es pot aplicar a la comunicació les sàvies consideracions que fa sant Pau sobre el que ell anomena "parlar en llengües" i "profetitzar". En el primer cas és possible que el comunicador digui coses molt sublimes, però que només les entengui Déu (o només ell mateix, hi afegeix amb ironia). En el segon cas la comunicació arriba a éssers humans i "edifica, exhorta i consola" (1Cor 14,3). Les esglésies s'haurien de preguntar sempre amb Pau: "si em dirigeixo a vosaltres 'parlant en llengües' ¿quin profit us portaré?" (v.6). I tenim la sensació que s'ho pregunten massa poc. Per això, com

diria sant Pau: "parlen a l'aire i són com 'bàrbars' per al destinatari" (vv. 9 i 11), i el mínim que haurien de fer és reclamar un intèrpret. Pau s'anima després explicant als seus corintis que ell sap més llengües que ells, però "prefereixo parlar cinc mil paraules intel·ligibles i instructives, que no pas deu mil paraules estranyes". Per acabar demanant-los que siguin una mica més madurs i menys infantils... (vv. 18-20).

Si apliquem al nostre tema aquestes esplèndides consideracions podríem obtenir el resum següent:

- a.- que el destinatari "entengui";
- b.- que sigui *edificant*: aquesta paraula està molt devaluada per un espiritualisme ranci que es dedicava a forçar bons exemples i l'entenien més del subjecte actiu ("ser edificant" es deia) que del receptor; però no es tracta d'això sinó que la comunicació "ajudi a construir" l'altre: que arribi al més profund d'ell i contribueixi a que en tregui la millor versió possible d'ell mateix.
- c.- Així es percebria la important distinció entre evangelització i proselitisme: el segon no fa una veritable comunicació sinó un rentat de cervell més o menys dissimulat; la primera no pretén conquerir sinó oferir, no imposar sinó proposar: que l'evangeli estigui present entre les ofertes, tant personals com socials, que poble l'atmosfera vital d'aquella persona.

Això ho haurien d'intentar totes les religions en el món de la comunicació. El cristianisme, a més, hi hauria d'afegir un quart punt a les tres conclusions enunciades: comptar amb la possibilitat de la creu i del fracàs... És el mateix risc que corre Déu amb nosaltres, precisament perquè no té cap més arma que la de l'amor. Això no significa que tots els fracassos signifiquin compartir el destí del Crucificat (moltes vegades els cristians hem fracassat per fer les coses malament, i darrerament crec que aquest mal fer ha sovintejat força). L'apel·lació a la creu mai ens pot dispensar de l'examen i l'autocrítica. Però tot i així, tot i fent bé les coses, la creu es pot fer i es farà present, i hi hem de comptar: "som serfs inútils i no vam fer res més que el que havíem de fer".

I si no, que ho preguntin a sant Romero d'Amèrica...